

"Seksistički elementi slenga u poveznici s vulgarizmima u hrvatskom suvremenom društvu"

Palijan, Doroteja

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:776571>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Doroteja Palijan

**Seksistički elementi slenga u poveznici s
vulgarizmima u hrvatskom suvremenom društvu**

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Doroteja Palijan

Matični broj: 0009070813

Seksistički elementi slenga u poveznici s vulgarizmima u
hrvatskom suvremenom društvu

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentorica: doc. dr. sc. Nikolina Palašić

Rijeka, 20. rujna 2019.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT FOR CROATIAN STUDIES

Doroteja Palijan

Sexist elements of slang in connection with
vulgarisms in contemporary Croatian society

MASTER THESIS

Mentor: Nikolina Palašić, assistant professor

Rijeka, September 2019.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova *Seksistički elementi slenga u poveznici s vulgarizmima u hrvatskom suvremenom društvu* izradila samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Nikoline Palašić. U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Studentica

Potpis

Doroteja Palijan

Sadržaj/Kazalo

1. Uvod.....	1
2. O razgovornom funkcionalnom stilu.....	2
3. O kolokvijalnom jeziku i žargonu.....	3
4. Seksizam kao spolna diskriminacija.....	9
5. Rodni stereotipi kroz jezičnu diskriminaciju.....	11
6. O vulgarizmima i psovka.....	13
7. Spolne razlike i seksistički izrazi.....	26
8. Seksualne manjine i seksualni tabui.....	28
9. Verbalna agresija i seksualni identitet.....	31
10. Sleng i njegovi seksistički elementi.....	35
11. Zaključak.....	40
12. Popis literature.....	41
13. Sažetak.....	44
14. Abstract.....	45

1. Uvod

Jezik je sustav znakova koji se raslojava na različite podsustave i inačice. Te inačice načini su na koji se jezik može realizirati. Funkcionalno raslojavanje jezika jedno je od načina jezičnoga raslojavanja, a razgovorni funkcionalni stil jedan je dio funkcionalnog raslojavanja jezika. Takav funkcionalni stil bogat je različitim izrazima koji se ostvaruju kroz kolokvijalni jezik (sleng), poštapalice, vulgarizme.

Ovim radom želim pokazati da u hrvatskom društvu kroz razgovorni funkcionalni stil ljudi učestalo upotrebljavaju žargone, kao i vulgarizme, koji se referiraju na seks i semantička polja vezana uz taj pojam.

Razgovorni funkcionalni stil standardnog jezika upoznat ćemo kroz njegova najvažnija obilježja, kao i jezikoslovce koji su ga proučavali. Potom ćemo se upoznati s obilježjima kolokvijalnog jezika, kao i njegovim podtipom-žargonom, također kroz znanstvene radove onih koji su ih proučavali. U sljedećim je poglavljima razrađen pojam seksizma i rodnih stereotipa, i to kroz jezičnu diskriminaciju, jer iz jezične uporabe proizlaze određeni stavovi i vrijednosti. U sljedećem poglavlju razrađeni su pojmovi vulgarizama i psovki kroz različita teorijska razmatranja te primjeri najčešćih leksema u hrvatskome jeziku. U posljednjim poglavljima objašnjene su i navedene spolne razlike, seksualne manjine i tabui te seksistički sleng. U radu se želi pokazati kako su vulgarizmi pretežito usmjereni na ljudsku seksualnost i kako se u najvećoj mjeri odnose na seksualno podređenije osobe (žene) i seksualne manjine (homoseksualce), a uporaba seksističkog slenga također dovodi do sve veće (jezične) diskriminacije i verbalne agresije protiv navedenih kategorija ljudi.

2. O razgovornom funkcionalnom stilu

Razgovorni funkcionalni stil manjim je dijelom dio standardnoga hrvatskog jezika, a najučestalije se pojavljuje unutar dijalektizama, vulgarizama, žargonizama i sl. Radi se o jeziku privatne komunikacije. Današnja istraživanja razgovornog stila najviše se dotiču govora mladih, reklama, slobodnijih žanrova novinarsko-publicističkoga stila te društvenih mreža. *Glavna obilježja govora mladih su riječi stranog podrijetla (prije svega riječi iz engleskog jezika), vulgarizmi i žargonizmi* (Tončić 2015, prema Stolac 2003) Žargonizmi i anglizmi karakteristični su za tisak, odnosno žanrove novinarsko-publicističkog stila u kojima je znatno vidljiv visoki stupanj individualnosti. Osim u tiskovinama, obilje žargonizama i anglizama pronalazimo i u reklamama te na društvenim mrežama, osobito na danas dvjema najpopularnijima, Facebooku (sve više koriste starije osobe) te Instagramu (sve više popularniji kod mladih naraštaja). *Spomenute društvene mreže zapravo su preslika razgovornog stila u virtualni svijet* (Tončić 2015: 10, prema Vilček 2014.) *Razgovorni stil, kao i svi stilovi, ima svoje zakonitosti. Njegove su značajke nepripremljenost, neslužbenost i jednostavnost te neposredna komunikacija, najčešće u dijalogu.* (Tončić 2015: 15, prema Silić i Pranjković 2007: 386) *To je stil svakodnevice, prirodan, familijaran, pun emocionalnih i ekspresivnih izraza te mimike i geste. Za pornije proučavanje razgovornog stila najpogodnija je leksička razina, najizraženija je i razina je po kojoj se razgovorni stil razlikuje od ostalih stilova.* (Tončić 2015: 16)

3. O kolokvijalnom jeziku i žargonu

U gotovo svojoj literaturi kolokvijalni jezik određen je trima glavnim karakteristikama: neformalnošću, govoru kao primarnom mediju te razgovorom. To je jezik svakodnevne neformalne konverzacije koji se može pobliže opisati pridjevima uobičajen, opušten, neslužben. Kao najvažnija obilježja toga jezika izdvajaju se frekventnost uporabe prvog i drugog lica, eliptičnost, poštapalice, glasovne redukcije i dr. Odnos kolokvijalnog jezika prema hrvatskom standardnom jeziku dosta je složen, prvenstveno zato što su vulgarizmi i različiti pejorativni izrazi njegov važni dio.¹

Specifične varijante kolokvijalnog jezika koje su prožete socijalnim nazivaju se žargoni. Da bi bilo moguće navesti i opisati seksističke elemente žargona, prvo valja navesti njegovu definiciju i osnovne karakteristike. Žargon (engleski termin je sleng) vrlo je zanimljiv sloj jezika, stilski markiran. Nikola Koščak definira žargon kao *neformalni i pretežno govorni varijetet nekog jezika koji služi za identifikaciju i komunikaciju unutar neke društveno određene grupe – po profesiji, socijalnom statusu, uzrastu i slično – čije članove povezuje zajednički interes ili način života, a koja uz to može biti i teritorijalno omeđena*² (Koščak 2018, prema Bugarski 2006: 12).

Knjiga *Stilistika* Marine Katnić-Bakaršić opisuje žargon kao osobito zanimljiv sloj jezika jer je ograničen na određene socijalne grupe, odnosno društvene skupine. Najčešće se spominje žargon mladih, koji se onda može raščlaniti na školski žargon, studentski žargon itd.

---

¹ Preuzeto s: <https://stilistika.org/zargon-i-kolokvijalni-jezik> (12. kolovoza 2019.)

² Koščak, Nikola (2018) *Šrajbenzi spiku? Stilovi hrvatske žargonske i žargonizirane proze 1990-ih i 2000-ih*, stilistika.org, Zagreb. Knjiga je dostupna na internetskoj stranici: <https://stilistika.org/nikola-koscak-srajbenzi-spiku>

To je dakle u najvećoj mjeri govoreni jezik urbanog sloja stanovništva, i to mladeži, a njegovom se uporabom iskazuje pripadnost određenoj društvenoj skupini. Zbog toga žargon ima znatno izraženu simboličku funkciju jer takvi izrazi postaju glavna značajka toga društva te oznaka njihovog grupnog identiteta.³

Katnić-Bakaršić osim o žargonu društvenih skupina, govori i o žargonu određenih profesija, a treba uzeti u obzir i da profesionalizmi mogu prijeći u žargon i obrnuto. Važna odrednica žargona je njegova vremenska i prostorna ograničenost. Žargon ima više funkcija od kojih valja istaknuti sociolingvističku, jer uporaba istog/sličnog žargona važan je element pripadnosti određenoj društvenoj skupini. Žargon uvijek označava suprotnost govoru većine, i to najčešće govoru odraslih i vladajućih, što je rezultat nastojanja udaljavanja od klišeiziranih izraza, kao i težnje za jednostavnijom komunikacijom od one koja se upotrebljava primjerice u publicističkome i administrativnome stilu. Ipak, ima iznimaka u kojima se žargon pojavljuje u navedenim stilovima (radi stvaranja humorističnog učinka, jačeg uvjeravanja u reklamama itd.) Budući da je žargon vrsta jezika „na margini“, kako navodi Katnić-Bakaršić, jer se u takvoj vrsti jezika upotrebljava leksik kojega šira društveno-jezična zajednica osuđuje kao „nepodoban“, ili „neprimjeren“, dugo je vremena bio predmet kritike mnogih lingvističkih pravaca, što nije bilo dobro jer žargoni „osvježavaju“ jezik te doprinose jezičnoj kreativnosti, duhovitosti i spontanosti, što su mnogi zapazili.⁴

---

³ Katnić-Bakaršić, Marina (2007) *Stilistika*, Tugra, Sarajevo (str.83)

⁴ Katnić-Bakaršić, Marina (2007) *Stilistika*, Tugra, Sarajevo (str. 85)

Još je Balzac hvalio njegovu živopisnost i energičnost, hrabrost i ingenioznost, ali i „zastrašujuću“ narav njegovih metafora⁵ (Koščak Nikola 2018, prema Gaitet 1992: 4).

*Walt Whitman slavio je sleng i slične načine govorenja kao pokušaje običnog čovjeka da pobjegne od bezbojne doslovnosti i da probija ustaljene granice izražavanja, i to kao pokušaje koji u krajnjoj liniji proizvode i pjesnike i poeziju⁶ (Koščak Nikola 2018, prema Adams 2009: 45). Po uzoru na takva i slična zapažanja, Michael Adams svojoj knjizi o slengu daje podnaslov *The People's Poetry*, ističe njegove srodnosti s poezijom te ga povezuje s potrebama govornika da testiraju formalne i funkcionalne mogućnosti jezika, poistovjećujući ga čak na stanovit način s pučkom lingvistikom⁷ (Koščak 2018, prema Adams 2009: 182, 196). Koščak dalje navodi kako Jan Mukařovský različite sleng izraze smještava među one funkcionalne jezike koji su skloniji nenormiranom estetskom stilu i ističe da se u njima posebno izbor imenovanja odvija sa snažnim smeranjem ka estetskoj nepredvidljivosti i jedinstvenosti⁸ (Koščak 2018, prema Mukařovský 1986: 25, v. i 15). Izdvojivši i negativne i pozitivne aspekte žargona, Krunoslav Pranjić primjećuje da su pojedini izrazi, čak velik njihov broj, u šatrovačkom jezično vrlo izražajni, pa i slikoviti, plastični, izvanredne su jezične metafore⁹ (Koščak 2018, prema Pranjić 1973: 35).*

---

^{5, 6, 7, 8, 9} Koščak, Nikola (2018) *Šrajbenzi spiku? Stilovi hrvatske žargonske i žargonizirane proze 1990-ih i 2000-ih*, stilistika.org, Zagreb. Knjiga je dostupna na internetskoj stranici: <https://stilistika.org/nikola-koscak-srajbenzi-spiku>

Sleng se u usporedbi s ostalim varijetetima najuočljivije razlikuje po leksiku. Koščak navodi da su semantička polja na koja se odnosi taj leksik sljedeća: negativne psihofizičke i moralne karakteristike muškaraca i žena, hrana i piće, droga i seks, grupna pripadnost, druženje, zabava, tuča, hobiji, osjećaji i raspoloženja¹⁰ (Koščak 2018, prema Bugarski 2006: 153). Žargoni se realiziraju na temelju fonoloških i gramatičkih sustava pojedinih urbanih vernakulara¹¹ (primjerice, riječkog i zagrebačkog). Unatoč tome što žargoni imaju brojna obilježja lokalnog govora, standardnoga i općekolokvijalnog jezika, prema Koščaku (2018) čine ih prepoznatljiv leksik, leksikalizirane metafore, frazeologija, različite fonetske specifičnosti. Usprkos svemu ovome, neki žargoni mogu ući u općekolokvijalnu uporabu i koristiti se na širim područjima. Često su svjetonazorski srodni širem kolokvijalnom jeziku neke zajednice.¹² U prošlosti je na prostoru bivše Jugoslavije provedeno istraživanje o kolokvijalnom jeziku i žargonu. *Utvrđena je brojnost sinonima za pojmove seksa i homoseksualaca, što je zapravo posljedica pretjeranog interesa za seks i netolerancije prema seksualnim manjinama*¹³ (Koščak 2018, prema Šipka 2000: 13). *Brojni su primjeri produktivnosti žargona vezanih uz stereotipe o rodnim ulogama te poistovjećivanje seksualnosti s nasiljem*¹⁴ (Katnić-Bakaršić 2007: 225).

---

¹⁰ Koščak, Nikola (2018) *Šrajbenzi spiku? Stilovi hrvatske žargonske i žargonizirane proze 1990-ih i 2000-ih*, stilistika.org, Zagreb. Knjiga je dostupna i na internetskoj stranici: <https://stilistika.org/nikola-koscak-srajbenzi-spiku>

¹¹ Vernakular (lat.) u lingvistici označava lokalni ili regionalni govor, govor grada regije i sl.

^{12, 13} Koščak, Nikola (2018) *Šrajbenzi spiku? Stilovi hrvatske žargonske i žargonizirane proze 1990-ih i 2000-ih*, stilistika.org, Zagreb. Knjiga je dostupna i na internetskoj stranici: <https://stilistika.org/nikola-koscak-srajbenzi-spiku>

¹⁴ Katnić-Bakaršić, Marina (2007) *Stilistika*, Tugra, Sarajevo (str. 225)

Seksistički i mačistički elementi slenga bez poteškoća se uočavaju u mnogim uvredljivim i agresivnim izrazima za seks s muškog stajališta: za žene (*jebulja, dromfulja, dupetara*), homoseksualce (*gejša, dudloje*), dijelove tijela (*alat za penis, getriba za stražnjicu*).¹⁵

Košćak navodi kako Pranjić žargonu (on ga naziva *šatrovačkim jezikom*) zamjera i nedelikatnost, grubost, okrutnost, degradiranje osjećajnih i estetskih vrednota, snobovsko preuzimanje riječi iz stranih jezika, riječi koje znače „sve i sva“, pretjeranu sinonimiju te izražavanje apstraktnoga konkretnim, što može upućivati na nedostatak *obrazovanja, rafinmana i senzibilnosti, ili uopće duhovnih horizonata*¹⁶ (Košćak 2018, prema Pranjić 1973: 36).

Već je spomenuto da se seksualnost u žargonima često povezuje s nasiljem, a često se i raznim tehničko-tehnološkim metaforama (*mašiniti, blanjati, kresnuti*) nastoji staviti u kontradiktoran odnos naspram svoje prirodnosti. No ima u žargonu i mnogo izraza što se tiču seksualnosti kojima je zbog duhovitosti lakše izbjeći osudu, kao što su vojna metafora *pancirka* za kondom, tehnička *fukfeder* za lumbalni dio kralježnice, arhitektonska *balkoni* za dojke, *rozi kanu* za vaginu i dr.¹⁷

Razni pogrđni izrazi u žargonu često su potencijalno duhovite „životinjske“ metafore, jer se ljudske osobine dovode u vezu sa životinjskima (primjerice *klokan* za neuspješnog zavodnika, *fazan* za kicoša, *piletina* za mladu djevojku)¹⁸.

---

¹⁵ Primjeri su preuzeti sa stranice <https://stilistika.org/zargon-i-kolokvijalni-jezik> (12. kolovoza 2019.)

¹⁶ Koščak, Nikola (2018) *Šrajbenzi spiku? Stilovi hrvatske žargonske i žargonizirane proze 1990-ih i 2000-ih*, stilistika.org, Zagreb. Knjiga je dostupna i na internetskoj stranici: <https://stilistika.org/nikola-koscak-srajbenzi-spiku>

^{17, 18} Primjeri su preuzeti s: <https://stilistika.org/zargon-i-kolokvijalni-jezik> (12. kolovoza 2019.)

Ne treba izostaviti ni žargonske metafore za pojmove koji nisu leksikalizirani u standardu, tj. za one pojmove koji se u standardu mogu označiti isključivo frazom. *Premda je teško zamisliti da bi izrazi kao što su već spomenuti klokan, potom narikača (za ženu koja je vrlo glasna za vrijeme spolnog odnosa) ili ablandati (za uzvrćati pogled djevojci ili momku) mogli biti potrebni široj jezičnoj zajednici ili se pronaći u standardnojezičnim rječnicima, oni su dobar primjer nadleksikalizacije u onim semantičkim poljima koja su osobito važna i „potrebna“ govornicima žargona, a pomažu i pri preciznosti označavanja i ekonomičnosti u diskursu o temama vezanim uz ta polja.*¹⁹

---

¹⁹ Koščak, Nikola (2018) *Šrajbenzi spiku? Stilovi hrvatske žargonske i žargonizirane proze 1990-ih i 2000-ih*, stilistika.org, Zagreb. Knjiga je dostupna i na internetskoj stranici: <https://stilistika.org/nikola-koscak-srajbenzi-spiku>

4. Seksizam kao spolna diskriminacija

Da bi mogli objasniti pojam seksizma, prvo valja krenuti od samog značenja pojma rod, jer rod je ključna kategorija od koje sve počinje.

Prema Galić (2004), rod je neosporivo najvažniji element čovjekovog identiteta, a pod tim pojmom ubrajaju se društvene razlike između žena i muškaraca, kojima pripadaju i biološke, odnosno spolne razlike. Naše biološke predispozicije te okruženje u kojem smo odrasli i u kojemu živimo nemjerljivo su povezani.²⁰ Kada se govori o rodnoj podjeli društva gotovo je nemoguće povući jasnu granicu između biološke i društvene komponente. Međutim, navodi Barada (2004), na temelju bioloških razlika društvo je konstruiralo seksizme- društvene nejednakosti spolova izgrađene na stereotipnim obrascima.²¹

Seksizam je diskriminacija zasnovana na predrasudi prema spolu, prenosi diskriminativne predodžbe i poruke jednom spolu koje počivaju na stereotipima, ali može se odnositi i na institucionalizirana shvaćanja, politike, mjere ili neke druge prakse koje sadrže ideologiju neravnopravnosti spolova, a kojima se sustavno pokazuje da je jedan spol manje vrijedan od drugoga²² (Deaux 1998: 793)

---

²⁰ Galić, Branka (2004) Seksistički diskurs rodnog identiteta, *Soc. ekol. Zagreb*, 13 (3-4), str. 305-324

²¹ Barada, Valerija, Pojmovnik, u: *Uostalom, diskriminaciju treba dokinuti: priručnik za analizu rodnih stereotipa*, ur. Valerija Barada, Željka Jelavić (Zagreb: Centar za ženske studije, 2004)

²² Deaux, Kay; Marianne LaFrance, Marianne (1998) „Gender“, u: *The Handbook of Social Psychology*, Boston (str. 793)

Glavno pitanje koje se postavlja na temu seksizma jest sljedeće: zašto se uvijek muškarce stavljalo na vrh piramide, a žene su uvijek bile „negdje ispod“? Odgovor na ovo pitanje ne krije se u biološkoj raznolikosti spolova, već u sociokulturnim čimbenicima. Deaux u svojoj knjizi *Gender* (1998) veoma zanimljivo objašnjava muško-ženske odnose u društvima. Još od davnih vremena žene su se izjednačavale s prirodom, zbog svoje reproduktivne funkcije. Muškarci su se, za razliku od toga, povezivali sa sferom kulture. Tako je nastala prva opozicija između spolova: žene kao roditelje i odgajateljice, dok se muškarce nije povezivalo s tim. Danas je u gotovo svim razvijenim društvima ovakva opreka dokinuta, te razlike između spolova i društvenih uloga sve više gube na važnosti. Seksizam se u velikoj mjeri „raspuknuo“ razvojem feminističkih pravaca i teorija, koje su dokazale kako su žene žrtve patrijarhata. Najvažnije obilježje patrijarhata je dominacija i u upravljanje muškarca nad ženom, i to u radnom procesu te potiskivanju ženske seksualne slobode. Najučinkovitiji način kojim muškarci patrijarhalno upravljaju ženom jest heteroseksualni monogamni brak. Tek u 20. stoljeću žene se uspijevaju izboriti za svoja prava, a dokazale su kako je spolna vlast glavno sredstvo kojim muškarci učvršćuju svoju dominaciju.²³

Ono što proizlazi iz ovakvih tumačenja muško-ženskih odnosa jest da je seksizam najjednostavnije rečeno spolna diskriminacija, a znanstvenici su se tek nedavno, u bliskoj prošlosti počeli baviti ovim pojmom. Seksizam donosi mnogo različitih značenja koja su utkana u našoj svijesti, što individualnoj, što kolektivnoj. Sve (biološke) razlike između muškaraca i žena nisu nedostaci, i to je važno polazište za dokinuće opreke vrijedno-manje vrijedno. Kada se govori o konkretno hrvatskom društvu, ono je još uvijek u velikoj mjeri patrijarhalno, od mikro pa sve do makrorazina. Jezgra seksizma je mizoginija²⁴ te stereotipno sagledavanje žena kroz ograničene rodne uloge.

---

²³ Deaux, Kay; Marianne LaFrance, Marianne (1998) „Gender“, u: *The Handbook of Social Psychology*, Boston

²⁴ Mizoginija (grč) označava mržnju ili odbojnost prema ženama

U Hrvatskoj još uvijek imamo premalo istraživanja o temeljnim odnosima muškaraca i žena u društvu. Štoviše, trebalo bi puno više istražiti stavove oba spola po pitanju toga odnosa. Seksizam je dakle u velikoj mjeri prisutan u našem društvu, ali se isto tako nastoji prikriti. Treba ga stoga još pomnije istraživati kako bi se razotkrio i obuhvatio u cijelosti.

5. Rodni stereotipi kroz jezičnu diskriminaciju

U našoj svijesti postoje stereotipi (unaprijed određene predodžbe o pojedinim skupinama ljudi i pojava). Stereotipi iskrivljuju percepciju i pamćenje. Uporabom *izjava koje oblikuju, tvore, promoviraju ili iskorištavaju razliku među spolovima*²⁵ (Breglec 2015: prema Vetterling-Braggin 1981: 52), kako se definira seksistički jezik, u pojedine riječi upisujemo svoje diskriminativne predodžbe i poruke te ih riječima dalje prenosimo. Nadalje, Breglec govori o tome kako mi takve vrste predodžbi zatim upisujemo u koncept koji riječ simbolizira jer je jezik sustav simbola kojim se služimo da bismo mogli međusobno komunicirati. Ako su naši simboli puni predrasuda (rasističkog, homofobnog ili seksističkog usmjerenja), tada je i naše mišljenje, kao i samo djelovanje koje se veže za takvo mišljenje, također prepuno predrasuda, odnosno rasističko, homofobno i seksističko.²⁶

---

^{25, 26} Breglec, Zrinka (2015) Rod, spol i žena u hrvatskome jeziku, *Jat : časopis studenata kroatistike*, 1 (2), str. 210-215

Jezik odražava kulturu koja konstruira određeni jezik. Stoga su i predrasude prenošene jezikom (stereotipi) po svojoj prirodi kružnog karaktera. Jezik je odraz stavova društva, a onda se ti stavovi prenose jezikom. Tako su stereotipi postali dio naše svakodnevnice i više gotovo ne reagiramo na mnoge od njih. Feministički usmjerene jezikoslovke pokušavaju pronaći načine kojima bi se uklonio bilo koji oblik diskriminacije žena u jeziku, traže uzroke iste te mogućnosti mijenjanja takvog načina jezičnog djelovanja, odnosno mogućnosti mijenjanja upotrebe jezika. Tako bi se mogao stvoriti drugačiji jezik kojim bi se polako „razbile“ stereotipne predodžbe o ženama. Jezično područje u kojemu bi ljudi trebali i mogli nešto promijeniti nipošto nije gramatika, koja ima svoje vlastite zakone i ustaljene obrasce po kojima jezik funkcionira, već sam leksik, sintagme i fraze koje svjesno ili nesvjesno govornici koriste, a koje leksikografija podržava te ih upisuje u riječi, uključujući sva ona nepodobna, netočna ili arhaična značenja. Očito je da postoji velik prostor za promjenu postojećeg leksikografskog inventara u Hrvatskoj, ali tome bi trebala prethoditi još značajnija promjena: promjena generalne društvene svijesti o savjesnoj upotrebi jezika kao ogledala kulture, upotrebi koja bi za cilj trebala imati suzbijanje svih oblika diskriminacije.²⁷

*Riječi nipošto ne bi trebalo dokinuti, ali tendencija uvođenju rodne ravnoteže u smislu korekcije definicija trebala bi postojati.*²⁸

Međutim, ponajprije bi trebalo raditi na tome da se u govornikâ znatno ojača svijest o tome koliko je jezik utjecajan sistem, što on govori o našoj kulturi i kroz tu kulturu o nama samima, koliki je njegov utjecaj na naše mentalne sklopove, na naša promišljanja, predodžbe te stvaranje stereotipa. Ako ih dovoljno osvijestimo, predodžbe i stereotipe možemo razbiti.

---

²⁷ Breglec, Zrinka (2015) Rod, spol i žena u hrvatskome jeziku, *Jat : časopis studenata kroatistike*, 1 (2), str. 210-215

²⁸ Breglec, Zrinka (2015) Rod, spol i žena u hrvatskome jeziku, *Jat : časopis studenata kroatistike*, 1 (2), str. 216

6. O vulgarizmima i psovka

Svi se ljudi, neovisno o tome kojim jezikom govore, za isticanje / izražavanje nezadovoljstva koriste psovka.

*Vulgarizmi i psovke riječi su koje vrijedaju pristojnu dikciju*²⁹ (Tončić 2015, prema Težak 1991) Pripadaju emocionalnom i ekspresivnom leksiku negativnih konotacija.

*Vulgarizmi se u svome najjednostavnijem obliku mogu definirati i kao one riječi koje proizlaze iz sfere kakvog društvenog tabua*³⁰ (Badurina / Palašić, 2016: 102)

Promatrajući psovke iz perspektive društvenih konvencija, neprikladno je i zabranjeno psovati ili rabiti vulgarizme primjerice na znanstvenim skupovima ili u akademskom diskursu općenito. Budući da je u ovome radu polazište vulgarizama lingvističko, takve će se riječi navesti bez cenzure.

Kako objašnjava Tončić u svome radu (2015), psovke su najčešće kratkih formi, a najbrojnije su one koje se dotiču područja seksa , ekskrecije³¹ i natprirodnoga. Njihov raspon kreće se od izražavanja emocija (najčešće negativnih) do izražavanja pripadnosti grupi. To su u najviše slučajeva tabuizirane riječi, koje je društvo okarakteriziralo kao negativne, zabranjene, zgražavajuće. Ipak, tabu područja neodvojiv su dio svakoga jezika koji ih organizira na vlastiti način, s obzirom na svoju unutarnju strukturu, ali i izvanjezične čimbenike (društvo, psiha, čovjek općenito). Tri neizostavna tabu područja su genitalni organi, izmet i seksualne aktivnosti.³²

---

^{29, 32} Tončić, Dijana (2015) *Razgovorni stil Hrvatskoga standardnog jezika u govoru i pismu* (diplomski rad), Pula

³⁰ Badurina, Lada / Palašić, Nikolina (2016) *Komunikacijska funkcija psovke i pitanje njezine vulgarnosti*

³¹ Ekskrecija (lat.)- izlučivanje štetnih tvari iz organizma

Kako objašnjavaju Badurina / Pranjković, gotovo svi jezici u govornim činovima verbalne agresije (ruganje, vrijeđanje, sarkazam...) koriste se izrazima iz područja dijelova tijela, spolnosti, izmeta/probave i natprirodnih pojava.³³ Valja napomenuti kako svaka tabu-riječ nije nužno i vulgarizam. Ona ovisi o kontekstu i situaciji u određenoj kulturi, odnosno društvu. Vulgarizam je za razliku od tabu-riječi *izrazito ekspresivan izraz svojstven razgovornom funkcionalnom stilu* (Lučić, 2015: 3), a kako se ponajprije uočava na razini izraza, u sadržajnom smislu može biti detabuiziran (npr. *zajebancija, jebemti*).³⁴ Lučić napominje kako Anić vulgarizmu pridodaje sinonim *kletva*.

No, smatra Lučić, to se nikako ne treba promatrati kao sinonim jer i sam Anić u svome rječniku ovako definira ta dva pojma: psovke kao *nepristojne riječi koje se komu upućuju u gnjevu, kojima se što izvrgava ruglu ili koje se upotrebljavaju kao poštapalice u neuglađenu govoru*; kletve kao *riječi izrečene zato da na koga bace veliko zlo*³⁵ (Lučić, 2015: 3, prema Anić 2003)

*Psovke bi se mogle opisati kao kulturno određeni jezični izrazi snažnih emotivnih naboja koji se najčešće rabe za izbacivanje frustracije, kao reakcija na šok ili kao način za izražavanje agresije*³⁶ (Lučić, 2015: 4).

---

³³ Badurina, Lada / Pranjković, Ivo (u tisku) *Jezična i pragmatična obilježja psovke*, Romanosloavica, Bukurešt

³⁴ Primjeri riječi preuzeti su iz: Lučić, Radovan *Kako to tamo psuju? Vulgarizmi u hrvatskom i nizozemskom: jedan slučaj „lažnih neprijatelja“*, str. 3

^{35, 36} Lučić, Radovan *Kako to tamo psuju? Vulgarizmi u hrvatskom i nizozemskom: jedan slučaj „lažnih neprijatelja“*, str. 3-4

Lučić iznosi i Pranjkovićevo razmišljanje o psovci:

*Psovka je obično specifičan oblik verbalne agresije usmjerene protiv najviših čovjekovih vrijednosti (...) Može biti rezultat potisnutoga erosa, ali još češće izraz rasterećenja od kakve psihičke napetosti ili frustracije, izraz bijesa i nemoći, bola ili neslaganja s čime (...) Psovka osim toga može biti oblik neznanja ili nesposobnosti da se ono što se osjeća drukčije verbalizira*³⁷ (Lučić, 2015: 5, prema Pranjković: 1999)

Kroz ova definiranja psovke vidljivo je da se psovka razmatrala kroz negativne emocije/ponašanja, no treba znati da se psovka se može koristiti i u izražavanju pozitivnih emocija, primjerice kada smo ugodno iznenađeni (*Di si ti, pizda ti materina!?*) ili raznježeni (*Jebem ti miša maloga!*)³⁸.

Lučić u svome radu navodi primjere leksema koji ulaze u sferu vulgarizama. Iako su oni najzastupljeniji, u svrhu psovanja mogu se rabiti i neobilježeni izrazi (primjerice *do sto đavola, k vragu*), kratice (primjerice *u tri p.m.*), različiti oblici eufemizama (primjerice *odi u onu stvar, ti bokca*) i eliptične konstrukcije (primjerice *pas ti majku*), te kombinacije tih elemenata (primjerice *sto mu gromova, sunce ti žarko*).

Psovka se načelno može podijeliti prema svrsi i prema sredstvu. Ovisno o kulturi, psovke između ostalog sadrže i područje seksualne orijentacije. Kada govorimo o vulgarizmima, Lučić (2015) navodi kako je u hrvatskom jeziku najzastupljenija upotreba glagola *jebati*, kao i izrazi za muški i ženski spolni organ.

---

³⁷ Lučić, Radovan (2015) *Kako to tamo psuju? Vulgarizmi u hrvatskom i nizozemskom: jedan slučaj „lažnih neprijatelja“*, str. 5

³⁸ Primjeri su preuzeti iz: Lučić, Radovan (2015) *Kako to tamo psuju? Vulgarizmi u hrvatskom i nizozemskom: jedan slučaj „lažnih neprijatelja“*, str. 8

Prilikom upotrebe naziva za ženski spolni organ, on nikada ne dolazi kao potpuno autonoman: koristi se u kombinaciji s pridjevom (*idi u pizdu pasju*) ili s brojem (*idi u tri pičke ličke*). Naziv za ženski spolni organ pojavljuje se i kod vulgarizama namijenjenim muškarcima (*ne budi pičkica*).

*S obzirom na to da su pojmovi muško i žensko osnovni, odnosno prirodni antonimi, takvima možemo smatrati i njihove leksičke manifestacije, riječi kojima se označuju muški i ženski spolni organi kao najjasnija razlikovna obilježja tih pojmova.*³⁹

Psovanje je, kao što je već spomenuto, govorni čin koji pripada razgovornom funkcionalnom stilu. U znanosti je psovka okarakterizirana kao sociološki i psihološki fenomen, dok se razmatranje psovke kao jezičnog fenomena uglavnom potiskivalo, jer se vezivala uz tabue. Zbog toga je to područje u hrvatskoj literaturi još uvijek nedovoljno istraženo. Ishodište temeljitijega bavljenja psovkom u Hrvatskoj predstavlja knjiga katoličkog svećenika Ignacija Gavrana *Bludna psovka*, objavljena 1962. godine. Bludna je psovka ona u kojoj je *sredstvo vrijeđanja uzeto sa seksualnog područja i izražava neku nedozvoljenu, sramotnu upotrebu seksualnoga*⁴⁰ (Badurina / Pranjković u tisku: 228, prema Gavran 1962).

Rusist Josip Užarević objavljuje 1999. godine *Fenomenologiju psovke*, u kojoj je utvrdio je psovka u svojoj biti. I on psovku primarno dovodi u vezu sa seksualnim: *Psovka je govorni žanr u kojemu vodeću semantičku i strukturnu ulogu ima opsceno-vulgarni izraz povezan sa spolnim ili analnim tjelesnim područjem*⁴¹ (Badurina / Pranjković, u tisku: 228, prema Užarević 1999)

---

³⁹ Lučić, Radovan *Kako to tamo psuju? Vulgarizmi u hrvatskom i nizozemskom: jedan slučaj „lažnih neprijatelja“*

^{40,41} Badurina, Lada / Pranjković, Ivo (u tisku) *Jezična i pragmatična obilježja psovke*, Romanosloavica, Bukurešt, str. 228

Kako dalje tvrde Badurina / Pranjković, poput Gavrana i Užarević se bavio komunikacijskom funkcijom psovke te je naglasio kako psovka podrazumijeva pošiljatelj i primatelj intiman odnos prema vlastitome tijelu i prema jeziku (zbog toga se u psovka ne pojavljuju latinski nazivi za spolne organe i spolne radnje).

Badurina / Pranjković spominju i knjigu srpskih autorica Svenke Savić i Veronike Mitro, *Psovke u srpskom jeziku* iz 1998. godine u kojoj definiraju psovku na sljedeći način: (...) govornik upotrebljava psovku da izrazi određenu konverzacionu naviku, stav ili emocionalni odnos prema sagovorniku, prema onome o čemu govori, prema samom sebi ili nekoj vrednosti⁴² (Badurina / Pranjković: 229, prema Savić / Mitro 1998)

Badurina i Palašić u svome članku o psovci navode Ljungovu (2011) definiciju psovke: *psovkom smatra one govorne činove koji uključuju tabu-riječi; tabu-riječi primjenjuju se u prenesenom značenju, što ih razlikuje od pukih vulgarizama; temeljna je funkcija psovke reflektiranje govornikovih emocija*⁴³ (Badurina / Palašić 2016: 102, prema Ljung 2011) Autorice napominju kako psovka ne mora uvijek označavati manjak kulture ili civiliziranosti. Ona čak može upućivati na njih. Freud (2010) kaže *kako se čovjek počeo civilizirati u onome trenu kada je odlučio ne pogoditi sugovornika kamenom u znak neslaganja, već je svoju ljutnju verbalizirao.* (Badurina / Palašić 2016: 102, prema Freud 2010)

---

⁴² Badurina, Lada / Pranjković, Ivo (u tisku) *Jezična i pragmatična obilježja psovke*, Romanosloavica, Bukurešt, str. 228

Badurina / Palašić dalje objašnjavaju da su kao izraz takvih, isključivo negativnih emocija nastali prvi neartikulirani glasovi u pračovjeka, stoga se psovka može smatrati začetkom prajezika. Psovka se zbog toga ne bi trebala smatrati „jezičnim otpadom“, kao ni biti društveno stigmatiziranom pojavom. Zanimljiva činjenica koju spominju autorice, a koju je utvrdio Pinker, jest ta da *psovanje kao i slušanje tuđih psovki aktivira dublje i starije dijelove mozga.* (Badurina / Palašić 2016: 103)⁴³

Autorice su navele i spoznaju vezanu uz istraživanja različitih govornih poremećaja; naime utvrđeno je kako su govornici s različitim gubitcima govora uglavnom zadržali sposobnost psovanja:

*Činjenica da psovke mogu opstati u čovjekovom mozgu usprkos govornim poremećajima upućuje na to da su tabu-riječi pohranjene u obliku lako dostupnih formula u desnoj moždanoj hemisferi, koja je zadužena za naše emocije.*⁴⁴ (Badurina / Palašić 2016: 103) Upravo se zbog toga, navode autorice, vulgaran jezik mora promatra kroz vidove ljudskih emocija. To su najvećim dijelom negativne emocije: ljutnja, strah, gađenje i sl. Objašnjavaju kako su psiholingvistička istraživanja dokazala da je *povezivanje pojedinih riječi s točno određenim emocijama nešto što svjesno ili nesvjesno naučimo tijekom najranije faze djetinjstva.*⁴⁵ (Badurina / Palašić 2016: 104)

Psovka se razvila iz tabua. Za tabu je važno reći kako je on usko povezan s određenom kulturom. Autorice objašnjavaju odnos kulture i tabua: kultura prethodi tabuu, ona određuje koja će se životna područja u tome društvu promatrati kao tabu.

---

^{43, 44, 45} Badurina, Lada / Palašić, Nikolina (2016) *Komunikacijska funkcija psovke i pitanje njezine vulgarnosti*

Ono što je u svim kulturama univerzalno za tabu jest da je to nešto o čemu se ne govori, radi se naime o nečem zabranjenom:

*Zapadna društva tabu pobliže određuju kroz područja seksualnosti i rasizma*⁴⁶ (Badurina / Palašić 2016: 104).

Tabu je u svome prvotnome značenju imao magijske funkcije, naime vjerovalo se da imena određenih sila ni na koji način ne smiju biti izgovorena jer bi ih te iste sile kaznile. Autorice navode neke od tabua na kojima je izrasla psovka između ostalog i u hrvatskome jeziku: *Bog, vrag, smrt, razne izlučevine i seksualni čin*.⁴⁷ Seks je jedini intenzivan tabu korišten u psovka; ostali su mentalne bolesti i tjelesne izlučevine. Govornici radije koriste i čuju neformalne, nepristojne termine nego formalne i pristojne. Primjeri izraza koji se dotiču semantičkog polja tjelesnih funkcija, odnosno uključuju tabu-riječi *guzica, govno i pišanje* su sljedeći: *sranja se događaju, biti u govnama (do grla), proći kroz mnoga sranja, posrati nekoga, imati usrano vrijeme, jebe mi se za to, jebem ti njezine probleme, popišam se na tvoje probleme* itd.⁴⁸ (Deaux 1998: 11-18)

Psovke i tabu-riječi mogu se zamijeniti eufemizmima, ekspresijama koje im služe kao zamjena, i to na dva načina. Prvi način je da se stvori besmisleni ekvivalent za psovku. Drugi je način zamjena izraza riječju koja slično zvuči. Postoje i takozvane *eufemističke psovke*⁴⁹ koje mogu biti izraz raznježenosti (*Jebemu male prstiče*) i naglašavanja nečega (*Vani je bila jebenica*).

---

^{46, 47} Badurina, Lada / Palašić, Nikolina (2016) *Komunikacijska funkcija psovke i pitanje njezine vulgarnosti*, str. 104

⁴⁸ Deaux, Kay; Marianne LaFrance, Marianne (1998) „Gender“, u: *The Handbook of Social Psychology*, Boston

⁴⁹ Badurina, Lada / Palašić, Nikolina (2016) *Komunikacijska funkcija psovke i pitanje njezine vulgarnosti*, str. 114

Badurina / Palašić navode i činjenicu kako psovci nedostaje prozodijski sadržaj jer psovka nikada nema doslovno značenje sadržano u jezičnim jedinicama koje su njezin dio. Upravo ta karakteristika psovke stvara njezinu nestabilnost. One nastaju i nestaju, društvo konstantno stvara nove izraze, međutim neke su psovke dugotrajnije od ostalih, poput onih koje su predmet bavljenja u ovome radu: psovki koje uključuju muški i ženski spolni organ u hrvatskome jeziku. Navest ću primjer. Psovka *Jebem ti sve po redu* nikako ne opisuje radnju u kojoj netko ide redom i vrši radnju seksualnog čina. Psovkom izražavamo svoj stav, osjećaj ili raspoloženje, koje odstupa od onoga koje se smatra primjerenim unutar neke zajednice. Hrvati frekventno koriste psovke koje se u najvećoj mjeri zasnivaju na seksualnosti, te u poveznici s tim, i spolnim organima. Autorice objašnjavaju kako je to zbog toga što je seksualnost u našem društvu bila (i još uvijek je) snažno potiskivana i smatra se tabu-temom, međutim kako se potiskivanje seksualnosti ipak smanjilo, otvorio se prostor za ovakve tipove vulgarizama. *Postoje dva tipa (bludnog) psovanja- seksualni (spolni) te analni tip.* U hrvatskom se jeziku primjerice kombiniraju leksemi iz obaju tipova: *usrani jebač*. Neka istraživanja potvrdila su da se težište psovki nerijetko mijenja unutar jedne kulture tijekom određenog vremenskog perioda, kao i generacijskom smjenom.⁵⁰

---

⁵⁰ Badurina, Lada / Palašić, Nikolina (2016) *Komunikacijska funkcija psovke i pitanje njezine vulgarnosti*, str. 105-110

Psovci se ponajprije pristupa kao učestaloj pojavi u specifičnim tipovima komunikacijske prakse: najviše u privatnim životnim situacijama, odnosno u privatnome diskursu i/ili razgovornom funkcionalnom stilu. U samome jeziku kao takvome nema vulgarnosti, jer riječ sama po sebi nije vulgarna, već je vulgaran odnos koji čovjek zauzima prema toj riječi. Primjerice, riječ guzica sama po sebi nije vulgarnija od riječi družica⁵¹

Badurina / Pranjković govore kako se vulgarizmi mogu zamijeniti „prikladnijom“ riječi: tako se riječ *kurac* može zamijeniti standardnojezičnim inačicama *penis* /*spolovilo* / *spolni ud*, riječ *pička* riječima *vagina* /*rodnica*, izraz *jebati se* izrazom *spolno općiti*, izraz *zajebavati se* izrazom *šaliti se* itd. Semantičko žarište hrvatskih psovki tri su riječi iz seksualnog područja: to su vulgarni nazivi za muški i ženski spolni organ (*kurac* i *pička*) te vulgarni naziv za spolno općenje (*jebati*).⁵²

Glagol *jebati*, navode dalje Badurina / Pranjković, prema Josipu Užareviću je svojevrsna „nad-riječ“ jer ona *funkcionalno ujedinjuje gotovo cijeli semantički prostor psovke*. Isto tako dodaje da *u psovačkom jeziku glagol jebati vrši istu funkciju koju npr. u filozofijskome jeziku ima glagol misliti, a u cjelokupnome jeziku- glagol biti*. (Badurina / Pranjković u tisku: 232, prema Užarević 2012: 174)

Badurina/Pranjković napominju kako nije lagan posao sistematizirati mnogobrojne i raznovrsne situacije u kojima se psuje. Najbolje bi bilo izabrati klasifikaciju psovki koju je iznio Ashley Montagu: *uvredljivo psovanje, proklinjanje, zaklinjuće psovanje, usklično psovanje, dopunsko psovanje, bodreće psovanje, prijekorno psovanje*. (Badurina / Pranjković u tisku: 233, prema Montagu 1967: 104-106). Bilo bi dobro nadodati i tzv. *gramatikaliziranu psovku*, primjerice *kurac* u funkciji izražavanja negacije, npr. *Kurac vidim!* u značenju *ništa ne vidim*.⁵³

---

^{51, 52, 53} Badurina, Lada / Pranjković, Ivo (u tisku) *Jezična i pragmatična obilježja psovke*, Romanosloavica, Bukurešt, str. 231

Iz svega do sada spomenutog daje se zaključiti kako *je psovka poseban društveni, kulturni i jezični fenomen koji ima svoj opravdani razlog postojanja te joj tako i treba pristupati* (Pilch 2011: 10) Nakon već spomenute Gavranove *Bludne psovke*, valja spomenuti rad *Psovka u hrvatskome i njemačkome jeziku* čiji su autori Pavao Mikić, Mirjana Pehar te Marijan Mikić. Psovka je u tome radu opisana kao *čin verbalne agresije*, no autori govore o psovci kao o *ventilu koji umanjuje agresiju* (Pilch 2011: 11) Verbalna agresija na taj način može sadržavati i pozitivna obilježja, a najčešći takvi oblici su vicevi, ironija, satira ili humor koji su u antonimnom odnosu prema psovci, kletvi i prokletstvu. Članak Josipa Užarevića, *Fenomenologija psovke* psovku opisuje kao iskaz koji koristi riječi koje se smatraju tzv. opscenim riječima, a to su riječi koje se najčešće odnose na spolni život živih bića kao i izrazi koji upućuju na „niske“ funkcije ljudskoga ili životinjskoga tijela, točnije tjelesne izlučevine.⁵⁴ On navodi i *nemogućnost nikakvog metajezika da vrši ulogu psovke*. (Pilch 2011: 12 prema Užarević 2012: 171) Treba naglasiti i kako psovke ne stvaraju vlastiti sistem, nego se uvijek *dinamički određuju upravo prema standardnom jeziku* (Pilch 2011: 12) Sukladno tome Užarević napominje kako bilo koja riječ može obnašati funkciju psovke (ne samo riječi koje se dotiču seksualnosti).

---

⁵⁴ Badurina, Lada / Pranjaković, Ivo (u tisku) *Jezična i pragmatična obilježja psovke*, Romanosloavica, Bukurešt

⁵⁴ Pilch, Pavel (2011) *Psovka u hrvatskome i češkome jeziku* (Bakalárska diplomová práce), Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky, Chorvatský jazyk a literatura, Brno

Užarević predlaže i vlastitu klasifikaciju psovke s obzirom na tri najčešće riječi koje se pojavljuju u istima, a to su (Pilch 2011: 12-13, prema Užarević 2012):

1. *Opsceno-seksualne riječi u opscenom, vulgarnom i seksualnom značenju (pička - vagina)*
2. *Opsceno-seksualne riječi u neopscenom i nevulgarnom značenju (pizda - debil)*
3. *Obične riječi književnoga jezika koje u odgovarajućim kontekstima imaju vulgarno-seksualno značenje (rupa – vagina)*

Na samome kraju autor izražava jako važnu misao da *psovka je organski dio jezika, da je ona jeziku potrebna kao jedna od njegovih bitnih napadačko-obrambenih funkcija i stanja* (Pilch 2011: 13). Nadalje Pilch spominje kako Ivo Pranjković u svome članku *Vulgarizmi i psovke* govori kako se o psovka u literaturi rijetko piše, a psovku definira kroz dva vida: prvi je psovka u užem smislu. *To je konstrukcija kojom se obično označuje neki vid erotske perverzije, neki seksualni čin koji nije ostvariv u svakodnevnome životu...i okreće se oko muškog spolnog organa* (Pilch 2011: 13, prema Pranjković 1999: 114-116)

Drugi vid je psovka u širem smislu. To je *specifičan oblik verbalne agresije usmjerene protiv najviših čovjekovih vrijednosti* (Pilch 2011: 13, prema Pranjković 1999: 114-116) Psovka je, prema Pilchu (2011) nerijetko rezultat intenzivnih negativnih emocija poput bijesa i frustracije, lošeg ili slabijeg obrazovanja, pojednostavljivanja u komunikaciji, nemogućnosti da se išta napravi, emocionalne ili fizičke boli te obrambenog mehanizma. Pilch govori i o društvenoj te komunikacijskoj funkciji psovke. Iznosi zaključak kako su vulgarizmi i psovke ustvari posljedica čovjekove vulgarnosti, kao i čovjekovih vulgarnih odnosa prema ostalima. Cilj jezika u tom smislu jest da postane vulgaran na bilo koji način.

Od svih definicija psovki koje sam pročitala, kao najprecizniju odredila bih onu Pavela Pilcha (2011: 14, prema Janu Horaleku 2002: 309):

Psovka je uvredljiva, sramotna oznaka drugoga ili drugih... Temeljnim je sadržajem psovke deprecijacija, smanjivanje nečije vrijednosti. Najčešće su psovke nepristojni i po pravilu grubo pretjerani metaforički izrazi, odnosno disfemistična gruba direktna oznaka. Smanjivati vrijednost drugoga moguće je na različite načine. Mogu mu se pripisati intelektualni, moralni, tjelesni, socijalni, etnički i dr. nedostaci; veoma je često pripisivanje tjelesne nečistoće, posebno s obzirom na područje ljudskoga izlučivanja i područje ljudske reprodukcije.

Kako objašnjava Pilch, u hrvatskom inventaru psovki vodeća je riječ iz područja seksa glagol *jebati*. Najviše psovki u nas sadrži upravo taj glagol. *Jebem ti mater* temeljna je i najčešće korištena sintagma. Uz tu sintagmu često dolaze pridjevi koji se referiraju na neku ljudsku osobinu (primjerice *Jebem ti mater neradničku* odnosi se na lijenu osobu), nacionalnu pripadnost (primjerice *Jebem ti mater četničku* odnosi se na osobu srpske nacionalnosti) ili služe kao pojačivač same psovke (primjerice *Milu ti majku jebem*). Glagol *jebati*, objašnjava Pilch može se vezati uz ostale riječi koje označavaju bilo što. Psovke uz glagol *jebati* učestalo se koriste u različitim situacijama te u gotovo svim funkcijama. Tako psovke vezane uz ovaj glagol mogu poslužiti kao prijetnja, izraz nezadovoljstva ili kao obična poštapalica (primjerice u riječima *jebiga, jebote*). Ova se riječ nekada može i pojaviti u službi prijekora: *Ivana, ne jebi tog čovjeka bezveze*. Kada govorimo o procesima čovjekova pražnjenja, Pilch (2011) za hrvatski jezik navodi najčešće riječi *sрати* i *govno*. Kao sinonim glagola *sрати* nekad se može pojaviti sinonim *kenjati*. Korištenje ovog glagola veže se uz nekoga tko priča budalaštine: *Ne seri govna!* ili: *Nemoj kenjat!* Riječ *govno* upotrebljava se kada se misli na osobu lošega karaktera: *On je govno od čovjeka!* Riječ *sranje* može označavati i nelagodnu situaciju: *Ne znam kako ću se izvući iz ovog sranja*. Pilch u kategoriji rodbine i rodbinskih veza dalje navodi riječi *mati* i *majka*. Te se riječi

također često koriste u hrvatskom inventaru psovki, jer su one ključne riječi u već spomenutoj psovci *Jebem ti mater*, ali u još jednoj čestoj psovci u hrvatskome jeziku: *Pička/pizda ti materina*. Ovakve psovke kreću se u širokom rasponu, uglavnom u veoma grubim psovkaama, primjerice: *Majku ti jebem kurvanjsku, Pičku ti materinu jebem, meni ćeš srati!* Zanimljivost ovakvih psovki jest da se primarno vrijeđa majka osobe kojoj je psovka namijenjena, a vrijeđanje same osobe na drugom je mjestu.⁵⁵

*Psovanje uvelike ovisi o osobnim faktorima, koji se referiraju na individualne obrasce ponašanja, primjerice agresije ili sramežljivosti.*⁵⁶

---

^{55, 56} Pilch, Pavel (2011) *Psovka u hrvatskome i češkome jeziku* (Bakalárska diplomová práce), Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky, Chorvatský jazyk a literatura, Brno (str. 26-34)

7. Spolne razlike i seksistički izrazi

Psovanje u većini kultura uključuje varirajuće kombinacije i manifestacije prljavoga, zabranjenoga (osobito tabu incesta) te svetoga. (Wajnryb 2005: 216) Žene su definirane isključivo kroz seksualnu ulogu i biološku funkciju. Činjenica je da su žene diljem svijeta zlostavljane pod izlikom promiskuiteta (najčešće su opisivane izrazima *kurva* i *drolja*). Seksualna terminologija koristi se kada se govori o seksu, kada se vrijeđa druge na temelju različitosti, kada se figurativno govori o neseksualnim događajima te dok se komunicira s partnerom u seksualnom činu. Promiskuitet se smatra isključivo negativnom pojavom, a žene koje su proglašene promiskuitetnima stavljene su na „društvenu marginu.“⁵⁷ *Za žene je sramotno mijenjati seksualne partnere, dok se muškarcima koji to rade pripisuju većinom pozitivne osobine (švaler, jebač, bečar). (Wajnryb 2005: 214)*

Semantičko polje vezano uz riječ muškarac sadrži niz termina koji se vežu najviše uz pozitivne konotacije (lik, mladić, drug, kolega, tip), dok su za riječ žena konotacije primarno negativne, određene seksizmom i moralom (kurva, komad, drolja, krava, ljubavnica, kolačić, vještica, prokletnica, kobila). Čak je i fraza „femme fatale“ pomalo uvredljiva i više smještena u negativni kontekst. Evolucija je za termin žena proizvela ekstremne dihotomije ili binarne opozicije između termina koji označavaju pohvalu (djeвица, anđeo, blago, božica) te onih koji označavaju suprotnosti (kurva, tetkica, svadljivica, vještica). (Wajnryb 2005: 223, prema Hughes 2006: 497)

---

⁵⁷ Wajnryb, Ruth (2005) *Expletive Deleted: A Good Look At Bad Language*, Free Press, New York, str. 212-215

Wajnryb objašnjava kako lingvisti, osobito leksikografi, vole klasificirati riječi na kategorije i podkategorije. Hughes je tako riječ „žena“ klasificirao u devet kategorija, od kojih valja istaknuti one koje su vezane uz žene kao objekte odvratnoga (*prljavica, drolja*) te najbrojniju kategoriju: žene kao seksualne izopačenice (*bludnica, prostitutka*). (Wajnryb 2005: 136, prema Hughes 2006) Muškarci vrijeđaju žene kroz pet različitih kategorija riječi. *Drolja* i *kurva* vezane su uz gubitak nevinosti i seksualni promiskuitet. *Izazivačica kurca* izraz je vezan uz obećanje za seksualni odnos. *Vještica* je riječ vezana za žene koje muškarci smatraju seksualno neprivlačnima. *Pička* i *kučka* riječi su vezane za socijalno devijantne žene i žene koje ne žele biti seksualne mete.⁵⁸ Tradicionalno je mišljenje kako je psovanje primarno muška domena te da je psovanje u prisutnosti žena ozbiljno kršenje dobrih manira. Današnje doba omogućilo je i otvorilo ženama nove prostore za sve učestalije psovanje. Kako tvrdi Wajnryb (2007: 242), *žene danas govore stvarno prljavo, one pokazuju sve manje ograničenja*. Neka od istraživanja u Australiji i Engleskoj tijekom devedesetih godina prošloga stoljeća, navodi dalje Wajnryb (prema Hughes: 2006) pokazala su da muškarci najčešće upotrebljavaju seksističke psovke, riječi koje su društveno neprihvatljive, te da su više rasistički i manje romantično usmjereni za razliku od žena. To ne treba izazivati čuđenje jer su muškarci i žene od nastanka čovjeka stvoreni kao opozicija, odnosno dva različita spola, no rod je kategorija koja je više razrađena, jer sadrži mnogo više kompleksnosti.

---

⁵⁸ Nazivi su preuzeti iz: Wajnryb, Ruth (2005) *Expletive Deleted: A Good Look At Bad Language*, Free Press, New York, str. 242

8. Seksualne manjine i seksualni tabui

Posebnu pozornost tijekom povijesti, a u današnje vrijeme još više, plijeni homoseksualnost. Još u prvim zapisima o homoseksualnosti istaknuta je opozicija heteroseksualci (normalno)-homoseksualci (abnormalno), čime su izjašnjeni homoseksualci odmah bili stigmatizirani. Ako se pojam *homoseksualnosti* i pojavljivao u rječnicima, kako navodi Hughes, on bi bio protumačen kao *abnormalnost, kriminalna aktivnost*.⁵⁹ 1892. godine iznosi se definicija homoseksualnosti, ona je opisana kao *pokazivanje perverzних osjećaja prema istom spolu* (Hughes 2006: 235). Hughes dalje objašnjava kako se homoseksualnost nerijetko povezivala sa fetišizmom, mačizmom⁶⁰ i sadizmom⁶¹. Za razliku od homoseksualnosti, lezbijstvo nikada nije imalo takav status, niti mu se posvećivalo toliko pozornosti jer je uvijek stavljano u drugi plan. Većina termina kojima se opisuju homoseksualci uvredljivog je karaktera. U posljednjih nekoliko desetljeća homoseksualci su uspjeli „izaći iz ormara“ i (iz)boriti se za svoja manjinska prava. *Liberalnije države danas na homoseksualnost gledaju kao na individualno ljudsko pravo, seksualnu preferenciju i životni stil*. (Hughes 2006: 239). U Hrvatskoj su homoseksualci još uvijek uvelike stigmatizirani, uglavnom su na društvenoj margini, a jedini otvoreni način iskazivanja svoje spolne orijentacije postali su gay-prideovi.

---

⁵⁹ Hughes, Geoffrey (2006) *An Encyclopedia of Swearing*, M.E.Sharpe, London, str. 230-235

⁶⁰ Mačizam- naglašavanje muškosti, tjelesne snage i hrabrosti nad ženama

⁶¹ Sadizam- u seksualnom smislu označava uživanje u ponižavanju, kažnjavanju i okrutnosti prema drugoj osobi

Masturbacija je još jedna od tabu tema/izraza našega društva. U literaturi je opisivana kao *zatvaranje u samog sebe i proizvodnja idiota, ili najprodorniji i najopasniji rak naše civilizacije* (Hughes 2006: 309) U prethodnim stoljećima smatralo se da je masturbacija isključivo *muška stvar*, odnosno da je prakticiraju samo muškarci. Osamdesetih godina prošloga stoljeća, kako dalje objašnjava Hughes, seksualno zadovoljstvo postaje jedan od socijalnih imperativa te kako nastaju novi termini vezani uz masturbaciju koji su uvelike neutralni, poput samostimulacije i samozadovoljavanja. U hrvatskom jeziku pojam govornara/drkadžije seksistički je vulgarni izraz za muškarce koji imaju neku negativnu osobinu (npr. previše pametuju ili su lijeni). Neki rječnici ovaj termin opisuju kao sirovi, odnosno grubi sleng, što on svakako jest. Povijesno gledajući, govori Hughes, ova riječ imala je puno devijantnije značenje, a danas se ona promatra puno blaže, na istoj razini kao primjerice riječ *gad* ili *kopile*.⁶²

Seksualni promiskuitet jedan je od najznačajnijih termina u rječnicima psovanja i vrijeđanja. Promiskuitet se promatra kao *formalna kategorija prostituiranja* (Hughes 2006: 367) Hughes dalje navodi neke od termina koji opisuju promiskuitetne žene: seks-mačkice, nimfomanke, ljubavnice/konkubine, skitnice. Prostitutka i termini koji se za nju vežu jedni su od najmnogobrojnijih, kao i najintenzivnijih termina za zlostavljanje i psovanje u nekom jeziku. Prostitutka se ovdje promatra kao kategorija promiskuiteta. Iako bi se termin prostitutka mogao zamijeniti eufemizmom *kraljica noći*, ovaj eufemizam ipak ostaje samo u kategoriji ironije.

---

⁶² Hughes, Geoffrey (2006) *An Encyclopedia of Swearing*, M.E.Sharpe, London, str. 309-317

U prethodnim desetljećima, objašnjava Hughes (2006), ponajviše zbog političkih konotacija, postojala su nastojanja da se rehabilitira „najstariji zanat“ te da se zamijeni terminom „seks-radnica“ ili „eskort dama“. Kao takvi, ti su termini eufemizmi te ne ulaze u sferu psovki, odnosno vulgarizama.⁶³

Termin „kurvin sin“ također je uvredljivog karaktera te je kroz stoljeća imao diskriminacijsku funkciju. Dok je prije bio korišten isključivo kao naziv za muškarce vrijedne prezira, danas je visoko generaliziran (Hughes 2006: 442)

---

⁶³ Hughes, Geoffrey (2006) *An Encyclopedia of Swearing*, M.E.Sharpe, London, str. 435

9. Verbalna agresija i seksualni identitet

Tipovi uvredljivog jezika su sljedeći: *seksualni prosti izrazi, termini rasističkog zlostavljanja, termini seksualnog zlostavljanja ili zlostavljanja koje se referira na seksualnost, pejorativi koji se referiraju na bolesti ili tjelesne nedostatke te pogrдна/uvredljiva uporaba imena svetaca ili religioznih riječi.*⁶⁴

Emocionalni, vulgarni ili opsceni govor prepun emocija reprezentira ne samo interakciju između limbičkog sustava i lingvističkog sustava, već intersekciju istih (Ljung 2011: 15, prema Lamendella, 1977: 212-213)

Jay (1999) iznosi tvrdnju da se ljutnja iskazuje kroz verbalnu agresiju. Objašnjava dalje kako verbalna agresija ima više svrha, no generalno se iskazuje kroz dva tipa: neprijateljsku te instrumentalnu agresiju. U neprijateljskoj verbalnoj agresiji cilj je proklinjanja povrijediti osobu koja je povrijedila ili oštetila govornika. U instrumentalnoj verbalnoj agresiji, cilj je proklinjanja pridobiti/steći nagradu kroz agresivni govor. Ovakve vrste verbalne agresije samo su strategije, nisu automatske niti refleksivne. *Agresija ima pozitivne i negativne posljedice, no većina se slaže s tim da je bolje na nekoga vikati nego pogoditi ga s nečim u glavu* (Jay 1999: 57-59)

Kako dalje objašnjava Jay (1999), ljudska seksualnost kritičan je aspekt emocionalnog jezika općenito te djelomično proklinjanja jer seksualnost je jedna od najviše tabuiziranih aspekata ljudskog postojanja. Nadalje, jezik seksualnosti intimno je povezan s nečijim emocionalnim životom, seksualnom orijentacijom, navikama i životnim stilom.

---

⁶⁴ Ljung, Magnus (2011) *Swearing- A Cross-Cultural Linguistic Study*, University of Stockholm, Sweden

Ljudska seksualnost prikazuje se kroz dva vida: prvi je tijelo, odnosno seksualno poimanje tijela; drugi vid su seksualne ideje ili seksualni jezik koji se dotiču tjelesnosti. Seksualnost (se) treba razvijati još u ranim fazama odrastanja. Naime, djeca upijaju seksualnu terminologiju kroz interakcije s odraslima ili vršnjacima. Roditelji izražavaju svoje seksualne strahove prema djeci kako bi ih spriječili/zabranili im bilo kakve seksualne reference. Zabrane i kažnjavanja zbog uporabe seksualnih termina uče djecu da su seksualni izrazi snažni te da je i seksualnost takva. Roditelji s visokom seksualnom anksioznošću skloniji su tu anksioznost prenijeti svojoj djeci, koja onda uče da se seks mora izbjegavati. Nikako nije dobro djeci prikazivati seksualnost na ovakav način, jer formiranje seksualnog identiteta u ranoj životnoj dobi veoma je važno zbog toga što će upravo seksualni identitet utjecati na to kako će određeni govornik upotrebljavati riječi vezane uz seks, dijelove tijela i rodno vezane uvrede u komunikaciji s drugima.⁶⁵

Većina ljudi priča o seksu koristeći vulgarne termine i seksistički sleng. Klinički termini vezani za seks rezervirani su samo za „pristojne“ situacije. Neke seksualne radnje, poput oralnog seksa, pripadaju sferi tabua. *Oženjeni parovi ili seksualno aktivni parovi stvaraju vlastite seksualne idiome koje koriste u intimnim situacijama* (Jay 1999: 86) Posebno zanimljiv sloj seksualnog jezika čine seksualne šale, kojima je seks glavna tema, a njihov se raspon kreće od sugestivnoga ka opscenome, primjerice (Jay 1999: 88, prema Legman, 1975: 279):

Dvije djevojke razgovaraju, „Kako ti je bilo na spoju sinoć?“

„Lousy, imala sam priliku pojebati se s njim, ali sam popušila.“

---

⁶⁵ Jay, Timothy (1999) *Why we curse: A Neuro- Psycho- Social Theory Of Speech*, John Benjamins Publishing Company, Philadelphia / Amsterdam, str. 249-267

Jay (1999) dalje objašnjava pojam *spolnog identiteta*. *Spolni identitet* skup je vjerovanja, ponašanja i normi koje prožimaju ljudske aktivnosti. Svaka kultura nastoji transformirati bebe u muške ili ženske odrasle osobe.

Spolni identitet splet je kulturalnih očekivanja o tome kako bi se heteroseksualni muškarci i žene, homoseksualci i lezbijke morali ponašati, ili bi to ponašanje trebalo biti poželjno (Jay 1999: 166)

Tijekom povijesti muškarci i žene bili su predmet različitih standarda za javno ponašanje. Ne tako davno, žene koje su psovale u javnosti bile su sankcionirane, dok su muškarci mogli slobodno psovati, pogotovo na više „muškim“ mjestima kao što su njihovo radno mjesto ili sportska događanja. Danas, žene mogu otvoreno psovati u javnosti i na radnim mjestima. Generalno, kako govori Jay (1999), za muškarce vrijede tri stvari: psuju više od žena, imaju bogatiji rječnik prostih riječi od žena te koriste više uvredljive izraze nego što to rade žene. Uvrede se temelje na aspektima muškog i ženskog ponašanja te njihove osobnosti. Kako bi uopće počeli vrijeđati suprotni spol, muškarci i žene moraju imati asocijacije za određene osobine. Muškost je povezana s osobinama poput agresivnosti i dominacije. Ženskost je povezana s osobinama poput brižnosti i osjetljivosti. Istraživanja ženskih i muških uvreda dokazala su da se rodno povezane uvrede kriju u seksualnosti, koja služi kao baza za vrijeđanje.⁶⁶ *Takve se uvrede referiraju na nečiju tjelesnu atraktivnost, sposobnosti, seksualnu moć te nesposobnost* (Jay 1999: 210, prema Holland/Skinner 1987).

---

⁶⁶ Jay, Timothy (1999) *Why we curse: A Neuro- Psycho- Social Theory Of Speech*, John Benjamins Publishing Company, Philadelphia / Amsterdam, str. 270-282

Jay (1999) promatra i sliku roda kroz svijet medija. Tako napominje kako konstrukcija roda kao i rodno povezanih uvreda ima potporu i reflektira se u medijima, najviše kroz internet. U medijima su muškarci prikazani kao oni koji učestalije psuju, dok su žene koje psuju prikazane kao tipovi *kurvi*, *narkomanki*, *dilerica* i sl. I dok je istraživanjima potvrđeno da su muškarci uistinu ti koji više psuju, koji vole koristiti seksualno eksplicitne i opscene izraze, za žene su mediji donijeli znatno iskrivljenu, stereotipnu sliku, jer žena koja psuje nikako se ne bi smjela promatrati kao *kurva* ili *narkomanka*. Istraživanja su, kako navodi Jay, također potvrdila da govornici preferiraju psovanje unutar istospolnih grupa. *Seksualno vrijeđanje žena najviše je utemeljeno na njezinom gubitku nevinosti, dok se uvrede koje se dotiču heteroseksualnih muškaraca baziraju na homoseksualnosti* (Jay 1999: 171)

10. Sleng i njegovi seksistički elementi

Moglo bi se nagađati o vezi između govornikovog znanja slenga i njegovog ponašanja, i to otkada je uporaba slenga postala jedan od oblika identifikacije. Drugim riječima, znanstvenici su kroz različita istraživanja došli do zaključka kako je čovjek određen onime što zna, te da je znanje jednog slenga zapravo formiranje jednog identiteta. Uglavnom su sleng povezivali s devijantnim ponašanjima poput korištenja droga, alkohola ili općenito agresivnosti u društvu. Jay (1999: 174, prema Eble 1996: 11-12) zabilježio je četiri kriterija koje mora zadovoljiti sleng:

1. *Njegova prisutnost mora biti izrazito visoka, barem u jednome trenutku.*
2. *Njegova uporaba implicira govornikovu bliskost s onime na što se referira.*
3. *Taj termin ima status tabua unutar uobičajenoga diskursa sa ljudima visokog statusa ili velikih odgovornosti.*
4. *Koristi se na mjestu u kojem su dobro znani konvencionalni sinonimi.*

Mnogi sleng izrazi namijenjeni su upravo kršenju jezičnih tabua unutar neke kulture, posebno oni koji uključuju dijelove tijela, tjelesne nedostatke i seks. *Ukoliko trenutni sleng izrazi izgube svoj „tabuizirani status“, novi termini morat će biti osmišljeni tako da ponovo ruše tabue* (Jay 1999: 176) Otkad je seksualnost glavna tabu tema, prirodno je da su različite podgrupe stvorile neformalni jezik kako bi nesmetano razgovarale o seksu.

Seksistički sleng razvija opisivanje seksualnih aktivnosti, dijelova tijela, atraktivnosti te nazive za ljude koji su uključeni u seksualne radnje ili ostale aktivnosti. Različite društvene grupe koriste različit seksistički sleng, ovisno o njihovim potrebama i vrijednostima. Primjeri seksističkog slenga koji se referiraju na homoseksualnu kulturu (Jay 1999: 180, prema Farrell, 1972): *koš(ara)-za genitalije, biti muškobanjasta- za ženu koja se ponaša poput muškarca, kralj pilića- za homoseksualca koji voli mlađe dečke.*

Kako tvrdi Jay (1999), mnogobrojni seksistički sleng termini koji nastoje razdvojiti članove grupe od nečlanova iste, nastoje ih nazvati različitim pejorativnim imenima. Uvredljivi sleng termini za tzv. „autsajdere“ pojavljuju se, kako navodi Jay, u svim društvenim skupinama; najprije se stvaraju etničke i rasističke klevete. Ostale su vezane uz obrazovni status, status moći/bogatstvo, osobe devijantnog ponašanja i sl.

Posebno zanimljivi primjeri mogu biti oni konstruirani korištenjem riječi *jebati*. Primjerice, izvještaj o činu nekrofilije može biti (Jay 1999: 126):

a) *Boris je jebao Suzanino truplo.*

b) *Borisovo i Suzanino truplo bilo je izjebano.*

Jay dalje govori o tome da dijete uči *kako* treba razgovarati o seksu (a ne uči razgovarati o seksu!) jer su ga roditelji tako uvježbavali. To je velika razlika, jer način na koji dijete govori o seksu odražava se na njegovu osobnost. Primjerice, tri tipa adolescenata: anksiozni, sramežljivi i ekstravertni koristit će određene seksualne termine koji će formirati njihove seksualne identitete. Većina adolescenata prihvatit će onaj seksualni identitet koji podliježe kulturalnim normama, dok će manji broj njih osjećati veće zadovoljstvo prihativši seksualni identitet koji je izvan društvenih konvencija. Seksualni identitet utječe na način kojim će osoba govoriti o svojoj osobnosti i seksualnom identitetu drugima, zato je njegova funkcija važna. Različitosti u seksualnom identitetu i seksualnoj anksioznosti utječu na način seksualnih ekspresija, i to kroz seksualni sleng. Seksualna terminologija formira bazu uvreda i imena za ljude koji su seksualno drugačiji od govornika, primjerice *peder*, *kurva*, *žigolo*, *drolja*, *svodnik* itd. Djeca koriste uvredljive termine ni ne znajući što oni znače, no znajući da vrijeđaju osobu kojoj se obraćaju. Seksualni sleng koristi se kako bi se dodatno učvrstili s članovima iste grupe, a vrijeđali članove koji ne pripadaju toj grupi. Prostitutke, lezbijke, homoseksualci, pedofili, mačisti, svi oni koriste svoje vlastite seksualne termine kojima se jasno jezično izdvajaju. Seksualni leksikon mijenja se

psihološkim razvojem i socijalnim kontekstom. Dječji termini su zamijenjeni vulgarnim terminima ili eufemizmima. Stručni termini rezervirani su za formalne i neosobne konverzacije.⁶⁷

Jay (1999) navodi kako je Cornog (1986) osmislila „pet imena“ za dijelove tijela i genitalije kako bi istražila kako ljudi razgovaraju o seksu kroz eufemizme poboljšavajući svoju erotsku imaginaciju:

1. Varijacije na ime vlasnika/gospodara (primjerice *Gospodin Savršeni* za penis)
2. Ljudska imena (primjerice *Mare* i *Kate* za ženske grudi)
3. Deskriptivne riječi (primjerice *Slatko zrno graška* za ženski klitoris)
4. Humoristične aluzije (primjerice *Piton* za penis)
5. Varijacije na neke druge dijelove tijela

Osobni idiomi koriste se u kontekstu braka ili seksualne veze kao jedna od intimnih formi i kako bi se stvorila jedinstvenost veze (Jay 1999: 127)

---

⁶⁷ Jay, Timothy (1999) *Why we curse: A Neuro- Psycho- Social Theory Of Speech*, John Benjamins Publishing Company, Philadelphia / Amsterdam, str. 120-169

Tablica prikazuje preferirane seksualne termine u oba spola (Jay 1999: 129)

	Muške genitalije	Ženske genitalije	Seks	Muške genitalije	Ženske genitalije	Seks
	Muškarci			Žene		
Isti spol	kurac	Pizda	Jebanje	Penis	Vagina	Ševa
Miješani spol	Kurac Penis	Pička	Ševa	Penis	Nema podataka	Vođenje ljubavi
Roditelji	Penis	Vagina	Spolno općenje	Penis	Vagina	Spolno općenje
Partner	Kurac Penis	Pička	Vođenje ljubavi	Penis	Vagina	Vođenje ljubavi

Jay (1999) objašnjava kako tablica prikazuje istraživanje Sandersa i Robinsona (1979.) među mladima između 18 i 24 godine. Mladi su morali napisati riječ koja im padne na pamet za opisivanje muških i ženskih genitalija, kao i seksa. Rezultati su pokazali kako muškarci i žene jasno preferiraju drugačije termine ovisno o kontekstu. Žene koriste uži rang termina. *Oba spola pokazala su neodlučnost pri imenovanju ženskih genitalija, dok su za termin seksa preferirali više termina u različitim kontekstima* (Jay 1999: 130)

Jay (1999) dalje navodi kako Simkins i Rinck rade 1982. godine još jedno slično istraživanje u kojemu određuju koji su najčešći/najpopularniji termini kod oba spola te u svim kontekstima, a to su sljedeći: penis, kurac, vagina, jebanje, vođenje ljubavi, općenje. Utvrđeno je i kako *homoseksualci koriste sleng u razgovoru sa svojim partnerom mnogo više od ostalih grupa* (Jay 1999: 131)

Komunikacija tijekom seksualnih odnosa, koja uključuje vulgarne, opscene i sleng izraze, otkriva novu vezu za NPS⁶⁸ teoriju: *Tijekom seksualnog čina, međudjelovanje neurološkog, psihološkog i sociokulturalnog obrasca egzistira zahvaljujući vulgarnim riječima. Biološki gledano, ljudi prolaze kroz različite razine govorne kontrole tijekom seksa. Psihološki gledano, svaka osoba predstavlja različit set ponašanja i osobnih karakteristika koje su stečene djelomično u sociokulturalnom kontekstu* (Jay 1999: 134)

---

⁶⁸ NPS-kratice za neuro-psiho-socijalni

11. Zaključak

Prilikom korištenja vulgarnih seksističkih izraza i termina jezik poprima obilježja vulgarnog stila i postaje sredstvo diskriminacije seksualno podređenih osoba (žena) i seksualnih manjina (homoseksualaca). Takve se stvari u jeziku teško i dugotrajno mijenjaju, jer je jezik usko vezan uz društvo, koje konstantno stvara i nameće obrasce (jezičnoga) ponašanja. Društvo je kolektivna svijest ljudi, a ljudi što svjesno, što nesvjesno u svojim glavama stvaraju negativne predodžbe o različitim/ugroženim/manjinskim društvenim skupinama.

Cilj je ovoga rada bilo pokazati kako se realiziraju psovke i seksistički sleng u hrvatskome jeziku te na koji su način povezani. Promatranjem teorijskih izvora otkrila sam razlike na razini znanstvenog mišljenja o psovka, ali i to kako su psovke još uvijek malo istražene u literaturi te kako se o njima jako malo govori, a jako su zastupljene u našem svakodnevnom govoru. Istraživanja psovki nikada neće biti dosta, barem dok u društvu budu postojali tabui koji izazivaju nastanak psovke. Tijekom povijesti tabui su bili vezani uz vjeru, spolno ponašanje, čovjekovo pražnjenje i sl. Danas svako društvo ima svoje vlastite tabue, iako je ovaj rad pokazao kako je hrvatsko društvo, ali i ljudska društva općenito još uvijek vežu za tabue seksa i svih njegovih vidova, što potvrđuju i mnogobrojni vulgarni izrazi koji se povezuju s tim pojmom.

Osim toga, ovim radom pokušala sam produbiti spoznaje o spolu, rodu, seksualnom identitetu, tabuima te važnosti uočavanja i dokidanja mnogobrojnih rodni stereotipa koji se ostvaruju kroz verbalnu agresiju, odnosno seksističke izraze.

12. Popis literature

1. Anić, Vladimir (2003) *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi liber, Zagreb
2. Austin, John Langshaw (2014) *Kako djelovati riječima*, prev. Andrea Milanko, Disput, Zagreb
3. Badurina, Lada / Pranjković, Ivo (u tisku) *Jezična i pragmatična obilježja psovke*, Romanosloavica, Bukurešt
4. Badurina, Lada / Palašić, Nikolina (2016) *Komunikacijska funkcija psovke i pitanje njezine vulgarnosti* u: „Swearing as a subtype of (linguistic) vulgarity“, *Contrastive Linguistics*, 206, br. 2, Sofija, str. 101–116
5. Barada, Valerija (2004) *Pojmovnik*, u: *Uostalom, diskriminaciju treba dokinuti: priručnik za analizu rodnih stereotipa*, ur. Valerija Barada, Željka Jelavić, Centar za ženske studije, Zagreb
6. Breglec, Zrinka (2015) *Rod, spol i žena u hrvatskome jeziku*, *Jat : časopis studenata kroatistike*, 1 (2), str. 204 – 219. Dostupno i na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=204309
7. Deaux, Kay; Marianne LaFrance, Marianne (1998) „Gender“, u: *The Handbook of Social Psychology*, Boston
8. Galić, Branka (2004) *Seksistički diskurs rodnog identiteta*, *Soc. ekol. Zagreb*, 13 (3-4), str. 305-324. Dostupno i na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=73750
9. Hughes, Geoffrey (2006) *An Encyclopedia of Swearing*, M.E.Sharpe, London
10. Huzanić Mišek, Dora (2017) *Fenomen psovki u svakodnevnom govoru* (završni rad), Rijeka. Dostupno i na: <https://www.unirepository.svkri.uniri.hr/islandora/object/ffri:1025/preview>

11. Jay, Timothy (1999) *Why we curse: A Neuro- Psycho- Social Theory Of Speech*, John Benjamins Publishing Company, Philadelphia / Amsterdam.
Dostupno i na:
<https://web.stanford.edu/class/linguist1/Rdgs/jay00.pdf>
12. Katnić-Bakaršić, Marina (2007) *Stilistika*, Tugra, Sarajevo
13. Koščak, Nikola (2018) *Šrajbenzi spiku? Stilovi hrvatske žargonske i žargonizirane proze 1990-ih i 2000-ih*, stilistika.org, Zagreb. Knjiga je dostupna i na internetskoj stranici:
<https://stilistika.org/nikola-koscak-srajbenzi-spiku>
14. Lučić, Radovan (2015) *Kako to tamo psuju? Vulgarizmi u hrvatskom i nizozemskom: jedan slučaj „lažnih neprijatelja“ u: Višejezičnost kao predmet multidisciplinarnih istraživanja: zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku održanoga od 25. do 27. travnja 2014. godine u Zagrebu*, ur. Sanda Lucija Udier, Kristina Cergol Kovačević, Zagreb: Srednja Europa: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, str. 583–596.
15. Ljung, Magnus (2011) *Swearing- A Cross-Cultural Linguistic Study*, University of Stockholm, Sweden
16. Mikulić, Ivan (2018) *Sinonimija u suvremenom hrvatskom jeziku* (diplomski rad), Osijek. Dostupno i na:
<https://repositorij.ffos.hr/islandora/object/ffos%3A4269/datastream/PDF/view>
17. Pilch, Pavel (2011) *Psovka u hrvatskome i češkome jeziku* (Bakalárska diplomová práce), Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky, Chorvatský jazyk a literatura, Brno. Dostupno i na:
https://is.muni.cz/th/216028/ff_b_b1/PILCH_PAVEL_BCPRACE_HR.pdf
18. Pranjković, Ivo (1999) *Vulgarizmi i psovke*, *Vijenac* VII/132: 9 (*Ogledi o jezičnoj pravilnosti*), Zagreb: Disput, 2010: 115-118

19. Silić, Josip (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*, Disput, Zagreb
20. Silić, Josip/Pranjković, Ivo (2007) *Gramatika hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb
21. Tončić, Dijana (2015) *Razgovorni stil Hrvatskoga standardnog jezika u govoru i pismu* (diplomski rad), Pula. Dostupno i na:
<https://repositorij.unipu.hr/en/islandora/object/unipu%3A374>
22. Wajnryb, Ruth (2005) *Expletive Deleted: A Good Look At Bad Language*, Free Press, New York

13. Sažetak

U ovome se radu produbljuje teorijski okvir razgovornog stila (slenga i vulgarizama) u suvremenom hrvatskom društvu, s naglaskom na značajnu uporabu seksizama pri korištenju istih. Sudeći prema bogatom leksičkom inventaru, frekventnoj uporabi vulgarizama u našem društvu, kao i adresatu kojem se oni upućuju, nameće se teza da je ženski spol itekako više (jezično) diskriminiran u odnosu na muški spol, odnosno da se muškarci znatno više koriste seksističkim izrazima od žena. To ne znači da se ne mogu pronaći primjeri jezičnog diskriminiranja muškog spola. Važno je naglasiti kako jezik sam po sebi ne sadrži negativne konotacije jer je on zatvoren sustav; jezične jedinice nisu seksističke, već njihova uporaba.

Ključne riječi: razgovorni stil, sleng, vulgarizmi, seksizam, tabui

14. Abstract

This master thesis intensify the theoretical framework of conversational style (slang and vulgarisms) in contemporary Croatian society, with an emphasis on the significant use of sexism when using them. Judging by the rich lexical inventory, the frequent use of vulgarisms in our society, as well as the addressee to whom they are addressed, it is argued that the female gender is much more (linguistically) discriminated against the male gender, that is, men use sexist terms much more than women. This does not mean that examples of language discrimination against men can't be found. It is important to emphasize that the language itself does not contain negative connotations because it is a closed system; language units are not sexist but their use is.

Keywords: conversational style, slang, vulgarisms, sexism, taboos